

LIETUVOS ŪKININKŲ SĄJUNGA

- Renginys:** COPA-COGECA darbo grupių „Javai“, „Aliejinės ir baltyminės kultūros“ posėdžiai; EK Pilietinio dialogo darbo grupės „Pasėliai – grūdinės, aliejinės ir baltyminės kultūros bei sėklos“ posėdis.
- Vieta:** COPA-COGECA būstinė Rue de Treves 61, Briuselis, Belgija.
- Data:** 2019 02 28 – 03 01 d.
- Dalyvis:** Zigmantas Aleksandravičius, LŪS Kupiškio skyriaus pirmininkas, Lietuvos grūdų augintojų asociacijos tarybos narys

ATASKAITA

Darbotvarkė: aliejinės ir baltyminės kultūros

1. Darbotvarkės tvirtinimas.
2. Aliejinės kultūros: situacija rinkose ir perspektyvos, plotų prognozės
3. Baltyminės kultūros: situacija rinkose ir perspektyvos, plotų prognozės
4. Biodyzelino importas iš Argentinos ir Indonezijos
5. direktyva (ES) Nr 2018/2001 (RED II): antrinės teisės aktai apibrėžiantys sertifikatų išdavimo kriterijus mažam netiesioginio žemės naudojimo pokyčių rizikos biokurui
6. Darbo grupės „Aliejinės kultūros“ pirmininko ir vicepirmininkų rinkimai
7. Darbo grupės „Baltyminės kultūros“ pirmininko ir vicepirmininkų rinkimai

Darbotvarkė: javai

1. Javai: situacija rinkose ir perspektyvos, plotų prognozės
2. BŽŪP po 2020 m.: esama situacija ir pasikeitimas nuomonėmis
3. Trašos:
  - a. Antidempingo priemonės karbamido ir amonio nitrato (UAN) importui iš Rusijos, Trinidado, Tobago ir JAV
  - b. Naujas reglamentas trašų tiekimui į rinką: politinio susitarimo vertinimas
4. Pasiruošimas Pilietinio dialogo grupės posėdžiui pagal DG AGRI pateiktą darbotvarkę
5. Kiti klausimai

Vasario mėnesio 28 d. – kovo 1 d. dalyvavau Briuselyje vykusiuose Copa-Cogeca darbo grupių „Javai“, „Aliejinės ir baltyminės kultūros“ ir EK pilietinio dialogo grupės „Pasėliai – grūdinės, aliejinės ir baltyminės kultūros bei sėklos“ posėdžiuose. Posėdžiau tradiciškai buvo skirti pasidalinti informacija apie situaciją javų laukuose ir rinkose, apsvarstyti sektorių perspektyvas, prognozuoti šių metų derlių, aptarti produkcijos kainas, įvertinti sektorius įtakančius politikų sprendimus. Copa-Cogeca darbo grupių posėdžiuose po ilgos pertraukos, be Lietuvos atstovo, nuo Baltijos šalių dalyvavo Latvijos ir Estijos

ūkininkų atstovai. Latvijai atstovavo "Latrapso" vadybininkas. Didžiajai Britanijai vis dar derantis dėl išstojimo iš ES sąlygų posėdyje dar dalyvavo ir Didžiosios Britanijos atstovas. Grupių nariai domėjosi, kaip bus sprendžiamas Didžiosios Britanijos klausimas po kovo 29d., tačiau konkrečių atsakymų neišgirdo. Visi gyvena nežinioje.

2018 m. gruodžio 1 d. duomenimis, Prancūzijoje buvo pasėta 1,2 mln. ha žieminių rapsų, t.y. net 23,6% mažiau, nei 2017 m. arba 18,8% mažiau nei 2014 – 2018 m. laikotarpiu. Vokietijos ūkininkų atstovas pabrėžė, kad per pastaruosius 20 metų jie neturėjo tokio prasto rapso. Beliko apie 900 tūkst. ha, bet dėl nepalankių žiemos sąlygų jie dar planuoja išarti iki 100 tūkst. ha šį pavasarį.

Europos Komisija prognozuoja, kad po penkerių metų iš eilės išauginto gausaus kviečių derliaus pasaulinis kviečių derlius 2018–2019 m. (2018 m. liepa – 2019 m. birželis), palyginti su 2017–2018 m., gali būti mažesnis 5 proc. ir sudaryti 729 mln. t, ir tai būtų mažiausias kviečių derlius per paskutinius šešerius metus. Nepaisant to, kad pašarų naudojimas gali šiek tiek sumažėti, kviečių paklausa 2018–2019 m., nuolat didėjant maistinių kviečių paklausai, turėtų išlikti didelė. Prognozuojama, kad pasaulinė kviečių paklausa pirmą kartą per šešerius metus gali viršyti gautą derlių.

Kviečių derlius ES šalyse 2018 m. labai nukentėjo nuo nepalankių oro sąlygų (karščio ir sausros), buvusių nuo 2018 m. gegužės iki liepos, kurie neigiamai paveikė augalų vystymąsi. Negalutiniais duomenimis prognozuojama, kad ES kviečių derlius gali sudaryti 129 mln. t, o tai būtų mažiausias derlius per paskutinius šešerius metus bei 9 proc. mažesnis negu praėjusiais metais. Šiaurės ir Vidurio Rytų Europoje sausra paveikė pasėlius svarbiausiame grūdų augimo etape. Kai kuriuose Vokietijos, Lenkijos, Nyderlandų ir Belgijos regionuose buvo užregistruota aukšta temperatūra. Mažesnis kviečių derlius gautas Vokietijoje (-18 proc.), Lenkijoje (-14 proc.), taip pat Latvijoje (-33 proc.) ir Lietuvoje (-29 proc.).

ES kviečių kaina 2018 m. II pusmetį didžiausia buvo 2018 m. gruodžio mėn. – siekė 192,08 EUR/t bei buvo 18,72 proc. didesnė negu 2017 metais gruodžio mėnesį ir turėtų toliau priklausyti nuo grūdų kainų pasaulyje bei kaimyninių prekybos partnerių ir eksporto pajėgumo (pvz., aplink Juodąją jūrą). Rusija 2018–2019 prekybos metais (2018 m. liepa – 2019 m. birželis) planuoja eksportuoti 37 mln. t kviečių. Iki 2018 m. pabaigos Rusija jau išvežė 28 mln. t. Likusį pusmetį Rusijos kviečių eksportas numatomas mažesnis ir tai gali pakoreguoti kviečių kainas, kurios ateityje turėtų didėti. Juo labiau, kad Australijoje ir Argentinoje kviečių derlius prognozuojamas mažesnis nei buvo tikėtasi.

Dėl neskiriamo finansavimo metų pradžioje buvo sutrikęs JAV žemės ūkio departamento (USDA) darbas. USDA atsakingas už sektoriui svarbios informacijos paskelbimą – prognozių apie grūdinių kultūrų derlių šalyje, eksporto duomenis ir pan. JAV prekybininkai ir ūkininkai kiek įmanoma daugiau informacijos bandė gauti pasitelkdami privačių bendrovių prognozes, satelitų duomenis bei kitus tarpininkus.

Copa-Cogeca darbo grupių nariams diskutuojant apie BŽŪP ateitį ir EK pateiktą pasiūlymą BŽŪP po 2020 metų reglamentui pastebėta, kad nuo 2020 m. ES žemės ūkio veikla nebus laikoma prioritetu. Prioritetu paskelbta migracija, ES sienų apsauga ir gynyba. 2020-2027m. laikotarpiu, įskaitant infliaciją, bus skirta iki 15% mažesnis biudžetas. 30% būsimų išmokų už 1 ha bus skiriama už privalomus gamtosaugos reikalavimus. Papildomai aplinkosaugos reikmėms 30% turės būti skiriama kaimo plėtros ramstyje, į kuriuos nepatenka mažiau palankių ūkininkauti vietovių priežiūra. Pagal naująjį įgyvendinimo modelį valstybėms narėms bus leista susikurti privalomųjų ir savanoriškųjų I-ojo ir II-ojo ramsčių priemonių, kuriomis bus siekiama ES lygmeniu nustatytų aplinkos ir klimato politikos tikslų, rinkinį. Komisijos manymu didelę ES pridėtinę vertę aplinkosaugos srityje tokie pavyzdžiai: daugiamečių ganyklų išlaikymas, kraštovaizdžio elementų išlaikymas, žemės ūkio veiklos vystymas vietovėse, kuriose yra gamtinių kliūčių, ekologinis ūkininkavimas, individualios ir/ar kolektyvinės sistemos, kuriomis siekiama užtikrinti gerą dirvožemio būklę, biologinė įvairovė ir /arba upių baseinų valdymas. Ūkininkų pajamos bus remiamos su sąlyga, kad jie laikysis aplinkai ir klimatui palankios praktikos, kuria bus grindžiama savanoriška platesnio užmojo praktika, kuri padėtų spręsti konkrečias regiono ar valstybės problemas. Valstybės narės turės užtikrinti, kad tiems ūkininkams, kurie nesilaiko reikalavimų, būtų taikomos proporcingos, veiksmingos ir atgrasomos nuobaudos.

Susirinkusius šalių atstovai piktinosi faktu, kad ES biurokratai daro nuolaidas Ukrainos grūdų augintojams ir prekyautojams. Į ES rinką įvežami milžiniški kiekiai įvairių grūdų be maito. Tai gerokai iškreipia rinką ir ES žemdirbiams padaro daug nuostolių. ES biurokratai aiškina, kad tokiu būdu bandoma padėti užauginti Ukrainos smulkius ir vidutinius ūkius. Mes, tie, kurie ne kartą buvome Ukrainoje, klausėme Komisijos atstovų, ar jie žino, kad "maži" Ukrainos ūkiai jau šiandiena valdo nuo 5 000 iki 30 000 ha ir daugiau žemės plotus. Be to, nėra jokios kontrolės, kaip naudojamos trąšos ir cheminės augalų apsaugos priemonės. Apmaudu ir pikta, kad ES institucijų požiūris į šias problemas daug metų nesikeičia. Darbo grupių posėdžiuose nuskambėjo pasiūlymai organizuoti streikus Briuselyje. Apie juos žadama kalbėti artimiausiuose žemdirbių suėjimuose.

Be sektorialių klausimų darbo grupių nariai šį kartą rinko naujus savo grupių vadovus. Darbinės grupės "Javai" vadovu ketveriems metams buvo išrinktas Prancūzijos atstovas – Jean-Francois Isambert, o „Baltyminės ir aliejinės kultūros“ – ispanas Pedro Gallardo Barrena.

Javų darbo grupės posėdyje daug kalbėta apie azotinių trąšų gamybą ES, jų kainas ir panaudojimą ūkininkų ūkiuose. Skaičiuojama, kad ES 134,1 mln. ha žemės sunaudojama apie 11,5 mln. t. trąšų. Prognozuojama, kad per ateinančius 10 metų ES pasėlių plotai sumažės apie 1%, tačiau turėtų padidėti augalų derlingumas. 44 mln. ha trąšos visiškai nenaudojamos. Tai pagrįsde natūralios pievos ir apie 10 mln. ha – apleista žemė. Įdomu tai, kad per pastaruosius tris metus vidurio ir Rytų Europoje azotinių trąšų panaudojimas didėjo 9,7 %, o 2018m. - net 14,4%. Gi Vakarų Europoje – atvirkščiai. Azotinių trąšų naudojimas sumažėjo atitinkamai 6,1% ir 5,7%. Ypač griežti reikalavimai naudoti azotines trąšas yra Vokietijoje. Vokietijos ūkininkų atstovas reikalavo, kad panašūs reikalavimai įsigaliotų ir kitose ES šalyse. Esu tikras, kad ir Lietuvos žemdirbiams artimiausiu metu reikės labai stipriai pakeisti požiūrį į azotinių trąšų naudojimą. Teks naudoti naujas technologijas – tobulesnę trąšų skleidimo įrangą ir tiksliai nuspręsti kada, kur, kiek tręšti ir t.t. Buvo pateikti paskaičiavimai, kad ES žemdirbiai įvairių trąšų įsigijimui išleidžia daugiau kaip 20 mlrd. eurų, o atskirų produktų savikainoje trąšos sudaro net iki 45%.

ES įvežama iki 20% azotinių trąšų reikmės ir iki 45% fosforo trąšų reikmės. Dėl to, kad ES viduje trąšų rinkoje beveik nėra konkurencijos, įvairios trąšos parduodamos gerokai padidintomis kainomis. Kai kurie trąšų gamintojai tuo akivaizdžiai naudojami ir parduodamų trąšų kainas didina net 7 kartus per metus. Tik Rusijoje pagamintoms azotinėms trąšoms yra taikomas antidempingo mokestis, kuris svyruoja nuo 28,8 iki 47,07 Eur/t. ES žemdirbiai permoka apie 1 mlrd. Eur vien dėl šio mokesčio. Per praėjusius metus Prancūzijoje azotinės trąšos brango 36,4%, o Vokietijoje net 43%. Rusijai antidempingo mokestis galioja iki š.m. rugsėjo 13 d. ES žemdirbiai vieningai prašo nepratęsti šio mokesčio Rusijai, kad galėtų ūkininkai pigiau įsigyti azotinių trąšų. Mums taip pat buvo nesuprantama, kodėl toks mokestis iki šiol neįvestas JAV trąšų gamintojams, kurie irgi tiekia azotines trąšas.

Sekantys COPA-COGECA darbo grupių „Javai“ ir „Aliejinės ir baltyminės kultūros“ posėdžiai planuojami gegužės (arba birželio) mėnesį, o Europos Komisijos Pilietinio dialogo grupės posėdžiai numatomi spalio 24 – 25 d.

Siūlymai: LŪS ir Lietuvos grūdų augintojų asociacija turi žymiai daugiau dėmesio skirti trąšų problemoms ir klausimui. Jau artimiausiu metu derėtų surengti gerai paruoštų susitikimų su

Lietuvos trąšų gamintojais ir importuotojais ciklą. Būtina diskutuoti ir ieškoti būdų, kaip palengvinti mūsų ūkininkų dalią įsigyjant, saugant ir panaudojant trąšas. Esu įsitikinęs, kad tokio dialogo labai reikia ir visi turėtų iš to realios naudos.

Susitikimų metu Lietuvos ūkininkai gavo pakvietimą į Lenkijoje organizuojamą europinę rapsų dieną, š.m. gegužės 23-25 d. d. Minikove, t.y. apie 800 km. nuo Lietuvos. Esu buvęs toje šventėje prieš du metus. Verta vykti – yra ko pažiūrėti ir ko pasimokyti. Jeigu atsirastų norinčių, pakvietimą perduočiau.

Zigmantas Aleksandravičius

LŪS Kupiškio skyriaus pirmininkas